

Բ Ե Ռ Մ Ե Վ Է Պ

ՕՐԱԳԻՐ

ԲՆԱԿԱՆ, ՏՆՏԵՍԵԱՆ ԵՒ ԲՆԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ

ԳԻՏԵՆԵԱՅ

Ա. ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 20.

1845

ՀՈԿՏԵՄԲԵՐԻ 15.

ԲՆԱԿԱՆ ԳԻՏՈՒԹՅԱՆ

ԲՆԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ

Կապի առաջին պայծառ լոյս :

ԿԱԶԻՆ լոյսը առջին անգամ տեսնողը կարծէ թէ անկէ աւելի պայծառ լոյս կամ բոց չկրնար ըլլալ . բայց անանկ չէ . քանի որ ուսումնականաց քով անխոնջութիւն կայ, բնութեան մէջ շատ գաղտնիքներ կը պայտեն ու իրարմէ գերազանց գիւտեր կը գըտնեն : Ուստի հիմա համառօտ մը բացատրենք աս լոյսին ինչ ըլլալը :

Կարվանսան զօրաւոր փիլա մը պատրաստելէդ ետքը, ան գնտաձե ապակիէ հասարկեկ անօթ մը աս բանիս համար շինած . ասոր կեդրոնը յարմարեցնելով դիր չոր ու աղէկ ածուխի մը կտոր, որուն երկու ծայրերը սուր ու մէջտեղը ուռած պէտք է ըլլայ կատարեալ աս ձեւով < >, մէկ թաշափ կամ քիչ մը աւելի երկայնութիւն : Ետքը օդահան գործիքով աս կտոր անօթին մէջի օդը լաւ մը հանելով, փիլային երկու հաղորդիչ թելերուն ծայրերը մօտեցնելու ածուխին երկու սուր ծայրերուն, անանկ որ թելերուն վրայէն քալած ելեքտրականութիւնը ածուխին երկու ծայրերուն անցնի : Եւ որ եղաւ, յայտնի է որ ածուխին վրայ երկու ելեքտրա-

կանութիւնը իրար տեսնելով՝ կը սկըսի քիմիական ներգործութիւնը, և կայծեր կը ցատքըտեն, և վերջապէս ածուխը կը բռնկի ճաթը տեղու բարակ ձախով մը, և ինչուան որ ածուխը հատնի՝ կրակը վառ կը մնայ : Բայց աս է զուարճալին որ ասանկ դատարկութե մէջ քիմիաբար վառած կրակը ան աստիճան լուսաւոր կը ըլլայ, որ հազիւ կը համարձակի մարդ վրան նայելու : Եւ թէ որ մէկը աս լոյսը տեսնելէն ետքը աչքը դարձնէ հասարակ կաղի կանթեղի մը վրէժ, կը կարծէ թէ բանտի մէջ վառած կանթեղներուն կը նմանի՝ կարմրագոյն ու խաւարած : Եւ բանիս առջի գտնողն ու փորձողը եղաւ Տէվի անգղիացի հռչակաւոր բընալոյծը . և հիմա Փարիզի մէջ շատ փորձերով ետեւէ են որ կերպով մը փողոցները ու նաւահանգիստներու աշտարակները լուսաւորելու գործածեն . և աս օրերուս պզտի փորձ մը ընելով՝ տեսնողները կը հաստատեն թէ իրեք հարիւր ոտնաչափ հեռուէն մէկ կրակի լուսով մը մարդ կընայ եղեր համարձակ գիւրք կարդալ :